

Stijl, taal en tekst

Stilistiek op taalkundige basis

Ninke Stukker en Arie Verhagen

LEIDEN UNIVERSITY PRESS

Inhoudsopgave

Voorwoord	v
Ter inleiding: waar gaat dit boek over en wat willen we ermee bereiken?	1
Hoofdstuk 1, Stijl en taal	9
1.1 Stijl, en wat ermee gebeurd is in de neerlandistiek	9
1.2 Stijlopvattingen	16
1.2.1 Inleiding: stijl, vorm, inhoud	16
1.2.2 Dualisme: stijl als vorm?	19
1.2.3 Monisme: stijl als inhoud?	23
1.3 Soorten inhoud: object en constructie	25
1.3.1 Cognitieve semantiek, construal en perspectief	25
1.3.2 Construal en stijl	29
1.4 Tot slot: taal en stijl	32
1.4.1 Taal maakt het verschil	32
1.4.2 ‘Nieuwe’ en ‘oude’ stijlbegrippen	34
Noten	35
Hoofdstuk 2, Algemene uitgangspunten van stijlonderzoek	37
2.1 Tekst als object van onderzoek	38
2.1.1 Teksten en tekstinterpretatie	38
2.1.2 Micro- en macroniveaus van stijlanalyse en interpretatie	39
2.1.3 Tussen micro en macro: stijlfiguren en redeweergave als combinaties van construals	51
2.2 Stijl en ‘normaal taalgebruik’ – vergelijken en tellen	53
2.3 Tot slot: stijl als de relatie tussen het talig microniveau en het macroniveau van tekstinterpretatie	57
Noten	58
Hoofdstuk 3, De checklistmethode	59
3.1 Naar een analysemethode: <i>top-down</i> of <i>bottom-up</i> ?	59
3.2 Een cyclisch proces	61
3.3 Componenten en rondes in een stijlonderzoek	65

3.3.1	Exploratieronde: losse observaties en intuïtieve indrukken verzamelen	67
3.3.2	Systematiseringsronde: stijkenmerken identificeren met de checklist	70
3.3.3	Conclusieronde: geïntegreerde interpretatie	81
3.4	Tot slot: de checklistmethode als hulpmiddel voor wetenschappelijke stijlanalyse	82
	Noten	86
Hoofdstuk 4, Analysevoorbeeld 1: spreekstijlen in parlementaire toespraken		89
4.1	Exploratieronde: indrukken van ‘helderheid’ en ‘wolligheid’ in de spreekstijlen van Wilders en Vogelaar	90
4.2	Systematiseringsronde: talige <i>construal</i> van ‘helderheid’ en ‘wolligheid’ in kaart met de checklist	94
4.2.1	Categorie A. Woordgebruik	96
4.2.2	Categorie B. Grammaticale categorieën	101
4.2.3	Categorie C. Tekststructuur	103
4.2.4	Categorie D. Tekst als communicatie	106
4.3	Conclusieronde: empirisch en theoretisch gefundeerde uitspraken over ‘helderheid’ en ‘wolligheid’	109
4.4	Tot slot: van componenten en rondes naar interpretatie	110
	Noten	112
Hoofdstuk 5, Analysevoorbeeld 2: vertelstijlen in literaire korte verhalen		115
5.1	Exploratieronde: indrukken van ‘gekte’ en ‘normaliteit’ in <i>Het ontbijt</i> en <i>De heer Mellenberg</i>	118
5.2	Systematiseringsronde: talige <i>construal</i> van ‘gekte’ en ‘normaliteit’ in kaart brengen met de checklist	120
5.2.1	Categorie B. Grammaticale categorieën	121
5.2.2	Categorie C. Tekststructuur	123
5.2.3	Categorie D. Tekst als communicatie	126
5.2.4	Categorie A. Woordgebruik	129
5.3	Conclusieronde: empirisch en theoretisch gefundeerde uitspraken over de stijl van ‘gekte’ en ‘normaliteit’	130
5.4	Tot slot: diverse vragen, één methode...	131
	Noten	135

Hoofdstuk 6, Perspectief en stijl in verhalende literatuur	139
6.1 Perspectief en taal	140
6.2 Perspectief in de literatuurwetenschap	143
6.3 Perspectieven van microniveau naar macroniveau	153
6.3.1 Van typen redeweergave naar combinaties van taalelementen	153
6.3.2 Afstandelijkheid, nabijheid en het microniveau van werkwoorden en causale connectieven	162
6.4. Tot slot: de talige bouwstenen voor perspectief	170
Noten	171
Hoofdstuk 7, Perspectief en stijl in zakelijke teksten	177
7.1 Perspectief op het macroniveau van zakelijke teksten: participantenmerken en andere tekstfuncties	178
7.2 Afstandelijkheid, nabijheid en redeweergave op het microniveau van zakelijke teksten	183
7.2.1 Parlementaire toespraken	183
7.2.2 Verhalende krantegenres	188
7.3 Tot slot: Perspectief in uiteenlopende genres: gedeelde <i>construals</i> en gedeelde interpretatieve effecten	198
Noten	200
Hoofdstuk 8, Stijl en context: wisselwerkingen tussen taal en contextkennis	203
8.1 Contextgebonden effecten van afwijkend taalgebruik	207
8.2 Contextgebondenheid van taalnormen	209
8.3 Contextgebonden normen voor interpretatie van taalelementen	217
8.4 Tot slot: tekstinterpretatie = taal + context	222
Noten	223
Hoofdstuk 9, Tot besluit	227
9.1. Dit boek	227
9.2. De positie van de stilistiek – en een vooruitblik	231
Noten	234
Bijlage 1 – Verder lezen over stijl en stilistiek	235

Bijlage 2 – Voorbeelden van onderzoek naar Nederlandstalige stijlverschijnselen uit de <i>checklist voor stijlanalyse</i>	237
Bibliografie	257
Register van persoonsnamen	267
Register van onderwerpen	273